

Respons

Russland: Situasjonen for LHBT-personer

- Hvordan er situasjonen for LHBT-personer i Russland?
- Lovverk og praktisering av lovverk
- Hvordan reagerer politiet på anmeldelser om overgrep mot LHBT-personer, og hvor effektiv er etterforskningen?

Situasjonen for LHBT

Homofili ble avkriminalisert i Russland i 1993 (IRB Canada 2013).

En rekke kilder (som sitert i IRB Canada 2013) opplyser at lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT) utsettes for diskriminering og stigmatisering i Russland. En undersøkelse om folks holdninger til homoseksualitet foretatt av det russiske meningsmålingsinstituttet Levada i juli 2012, viser at 32 % av den voksne befolkningen ser på homoseksualitet som en sykdom eller resultat av et psykologisk traume, og 43 % betrakter det som en uvane. I en annen undersøkelse foretatt av Levada-senteret fra august 2012, på spørsmål om homoseksualitet er moralsk akseptabelt eller uakseptabelt, svarte 81 % at homoseksualitet er moralsk uakseptabelt (LGBT Network 2012).

Ifølge Human Rights Watch (HRW, møte, oktober 2013) er det en økende homofobi i landet. På 2000-tallet merket man en liten bedring av situasjonen for LHBT-personer. Man fikk noen flere steder der de kunne møtes, og noen flere kom «ut av skapet» til venner og familie. Etter hvert som utredning rundt den føderale loven mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner overfor barn (heretter omtalt som «propagandaloven») startet, og den offentlige retorikken rundt dette ble mer synlig, har LHBT-personer blitt dyttet tilbake i «skapet» igjen. Amnesty (møte, oktober 2013) mente at propagandaloven, sammen med de andre nye lovene som har virket innskrenkende på det sivile samfunnet i Russland, gir en atmosfære av intoleranse.¹ Det gir også et signal til grupper, særlig høyre-ekstreme, om at det er « greit » å aksjonere mot LHBT-personer.

¹ I 2013 ble det fremmet et lovforslag i Statsdumaen om at personer med ikke-tradisjonell seksuell orientering skulle kunne nektes foreldrerettigheter. Lovforslaget ble trukket tilbake i oktober 2013 for revidering (Nichols 2013).

Kilder er også bekymret for signalene som gis ved at representanter for myndighetene og den russisk-ortodokse kirken med jevne mellomrom formidler at LHBT-personer bryter med tradisjonelle verdier som det russiske samfunnet er bygget på. Det finnes også eksempler på at representanter for myndighetene, og spesielt kirken, har uttalt seg negativt og nedlatende om LHBT-personer i offentligheten (IRB Canada 2013; HRW, møte oktober 2013; Amnesty, møte oktober 2013).

Ifølge flere kilder er det en merkbar «i skapet»-kultur i Russland blant folk som tilhører seksuelle minoriteter. Selv om det ikke er like konservativt i Moskva og St. Petersburg som andre «mindre» steder i Russland, finner man også denne kulturen der. I små byer er imidlertid muligheten til å være åpen homofil enda mer begrenset enn i storbyene (Luhn 2013, HRW, møte oktober 2013; Amnesty møte oktober 2013). Det generelle bildet er at de fleste homofile menn og kvinner holder sin legning privat. Få er åpne om dette på jobb, og mange holder det også skjult for familien. Mange homofile har giftet seg med en av det motsatte kjønn for å skape en «akseptabel» fasade. Møteplasser for homofile er i hovedsak avgrenset til egne klubber og utesteder.

Propagandaloven: føderal lov og regionale lover

I slutten av juni trådte den føderale lovbestemmelsen mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner blant mindreårige i kraft. Lovbestemmelsen er et tillegg til artikkel 5 i den føderale loven 135-FZ om *beskyttelse av barn mot informasjon som kan være skadelig mot deres helse og utvikling* (Decker 2013).

Lovbestemmelsen lyder:

Propaganda of non-traditional sexual relations among minors, manifested in the distribution of information aimed at forming non-traditional sexual orientations, the attraction of non-traditional sexual relations, distorted conceptions of the social equality of traditional and non-traditional sexual relations among minors, or imposing information on non-traditional sexual relations which evoke interest in these kinds of relations – if these actions are not punishable under criminal law – will be subject to administrative fines: for private citizens in the amount of 4,000 – 5,000 rubles; for administrative officials, 40,000 – 50,000 rubles; for legal entities, 800,000 – 1,000,000 rubles or suspension of business activities for up to 90 days. [...] (tillegg til føderal lov 135-FZ, som oversatt til engelsk i Decker 2013).

Lovbestemmelsen definerer lovbruddet som en forseelse heller enn en kriminell handling. Brudd på lovbestemmelsen fører i hovedsak til straff i form av bøter. Som nevnt over kan personer som dømmes etter lovbestemmelsen ilegges bot på 4000-5000 rubler. Offentlige ansatte kan ilegges bøter på 40 000-50 000 rubler og organisasjoner mellom 800 000-1 000 000 rubler. Dersom propagandaen formidles via media og/eller internett er bøtene høyere.² Utlendinger kan ilegges bot på 4000-5000 rubler og deporteres fra Russland, eller anholdes administrativt i opp til 15 dager og deporteres (Decker 2013; Amnesty 2013; HRW, møte oktober 2013).

² For personer: 50-100 000 rubler; for offentlig ansatte: 100 000-200 000 rubler; for organisasjoner: 1 000 000 rubler. 1000 rubler tilsvarer 184 kroner.

Forut for den føderale propaganda-loven hadde et visst antall føderasjonssubjekter i Russland vedtatt tilsvarende lover.³ Regionale propaganda-lover var blitt vedtatt i blant annet Rjazan, Kaliningrad og St. Petersburg. St. Petersburg var den siste regionen til å vedta en slik lov (mars 2012), og ifølge kilder var det først etter at St. Petersburg vedtok sin lov at føderale myndigheter begynte å utrede en tilsvarende føderal lov. Lovene i de ulike føderasjonssubjektene hadde ulike definisjoner av hva det var forbudt å drive propaganda for. Forbudet varierte mellom å omfatte sodomi og homoseksualitet, homoseksualitet og biseksualitet eller kun homoseksualitet. I Kaliningrad gjaldt forbudet propaganda om homoseksualitet overfor alle, ikke bare barn (HRW, møte oktober 2013).

Anvendelse av lovverket

Føderal lov

Frem til desember 2013 var ingen personer dømt for å ha brutt den nye lovbestemmelsen mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner blant mindreårige. Kilder Landinfo har snakket med (HRW, møte oktober 2013; Amnesty, møte oktober 2013) viste til at dommere kvier seg for å bruke loven. Det ble vist til at loven er vagt formulert, og at det ikke er nærmere definert, eller uklart, hva propaganda innebærer, og hvem som inngår i definisjonen *ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner*.⁴ En av initiativtagerne til loven (og Duma-medlem) har ifølge Amnesty (2013) uttalt at ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner kan omfatte homofile menn, lesbiske kvinner, bifile og transpersoner.

I desember 2013 ble to aktivister i Arkhangelsk dømt for å ha brutt den føderale propagandaloven.⁵ Dette var den første dommen under den nye føderale lovbestemmelsen.⁶ Aktivistene, som stod utenfor et barnebibliotek, ble idømt administrative bøter på 4000 rubler hver for å ha holdt en plakat pålydende: «Homofil propaganda finnes ikke. Folk blir ikke homofile, man blir født homofil» (Dolgov 2013; Merevick 2013). I en annen sak i desember 2013 ble en aktivist i Kazan dømt for brudd på loven for å ha holdt énmanns protestaksjoner (Amnesty 2014).

Kilder Landinfo har snakket med har opplyst at politiet bruker loven til å presse aktivister til ikke å demonstrere, og at loven gir et slags «grønt lys» for ulike typer negative reaksjoner fra andre (HRW, møte oktober 2013; Amnesty, møte oktober 2013).

³ HRW (møte, oktober 2013) opplyste at det dreier seg om elleve føderasjonssubjekter, mens LGBT Network (2012) per oktober 2012 viser til ni subjekter. I en respons fra Immigration and Refugee Board of Canada (2013) listes følgende regioner opp: St. Petersburg, Kostroma, Samara, Krasnodar, Novosibirsk, Magadan, Basjkortostan, Rjazan, Arkhangelsk og Kaliningrad.

⁴ Det første lovutkastet var rettet mot «propaganda for homoseksualitet», mens ordlyden i senere utkast ble endret til «propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner» (Amnesty 2013).

⁵ Den ene aktivisten var lederen av Moskvias Gay Pride bevegelse, Nikolaj Aleksejev, og den andre aktivisten Jaroslav Jevtusjenko. Aleksejev er omdiskutert blant LHBT-aktivister i Russland som følge av flere omstridte uttalelser, som blant annet at homofili må kriminaliseres på nytt for å få homofile aktivisert igjen (Merevick 2013).

⁶ Fire hollandske borgere som jobbet med en dokumentar film om homofiles rettigheter i Murmansk var de første utlendingene som ble pågrepet som følge av den nye lovbestemmelsen. De ble deportert uten at saken ble ført for domstolen.

Regionale lover

HRW og Amnesty kjente til noen tilfeller der personer har blitt dømt etter regionale propagandalover (møter, oktober 2013).⁷ Sakene gjaldt aktivister som hadde stilt seg opp i nærheten av ulike institusjoner for barn med plakater til støtte for LHBT-personer. I en av sakene (Rjazan) ble det klaget til FNs menneskerettighetskomité, som fant at Russland hadde brutt ytringsfriheten ved å dømme personen. I oktober 2013 ble vedkommende frikjent for alle anklager. I april 2012 ble LHBT-aktivisten Nikolaj Aleksejev dømt etter den regionale propagandaloven i St. Petersburg for å ha demonstrert med en plakat med påskriften «homoseksualitet er ikke perverst». Dommen ble opprettholdt av Russlands konstitusjonelle domstol i desember 2013. Domstolen slo fast at innholdet på plakaten utgjorde propaganda, ikke informasjon, og kunne bidra til å skade et barns helse og dets moralske og åndelige utvikling. I tillegg mente domstolen at loven ikke er diskriminerende overfor homofile, men gjelder for alle som bryter forbudet, uansett legning (Dolgov 2013; Ria Novosti 2013).

Flere kilder (som sitert i IRB Canada 2013) viser til at LHBT-aktivister, blant annet i St. Petersburg, har blitt pågrepet av politiet i små eller store demonstrasjoner med plakater til støtte for LHBT. De har imidlertid blitt anklaget og dømt etter andre paragrafer enn propagandaloven, som for eksempel at de ikke har hatt tillatelse til å holde en demonstrasjon eller ikke fulgt politiets ordre.

Andre reaksjoner mot LHBT

Overfall

Ifølge HRW og Amnesty (møter, oktober 2013) har det vært en økning i antall fysiske angrep mot LHBT den senere tid. Amnesty mente at det ikke dreier seg om hundrevis av angrep, men at det har blitt vanligere enn det var tidligere. Mye tyder på at økningen i overgrep har skjedd de siste par årene (se tall fra SOVA under). HRW knyttet den økende homofobien i landet til vinteren 2013, da man begynte å utrede den føderale propagandaloven. Mange av overfallene skjer i forbindelse med offentlige arrangementer eller samlinger av LHBT-personer, og mange av angrepene er utført av høyreekstreme grupper. LGBT Network (som sitert i IRB Canada 2013) opplyser at antallet fysiske overgrep mot LHBT har økt etter at den føderale propagandaloven trådte i kraft.

Ifølge en undersøkelse gjennomført av LGBT Network i perioden november 2011-august 2012 (totalt 897 respondenter med homofil eller bifil legning i ulike regioner i Russland), svarte 15,3 % (137) at de hadde vært utsatt for fysisk vold i perioden fra november 2011 til august 2012. Av de 15,3 % opplyste 2,9 % at de hadde opplevd fysisk vold en rekke ganger, og de resterende 12,4 % hadde vært utsatt for vold én eller to ganger innenfor det angitte tidsrommet (LGBT Network 2012). Den russiske organisasjonen SOVA, som overvåker og forsker på hat-kriminalitet i Russland, registrerte i 2013 25 tilfeller av overfall og ett drap mot LHBT. For hele 2012 registrerte SOVA 12 overfall, men ingen drap, mot denne gruppen. For både 2010 og 2011 var det rapportert om tre overfall og ingen drap (SOVA 2013; Sova u.å.).

⁷ HRW nevnte to saker, mens Amnesty viste til fire saker (møter, oktober 2013).

Kilder som Landinfo møtte i Moskva i oktober 2013 mente at det ikke er vanlig at politiet begår fysiske overgrep mot LHBT. Det har vært noen rassaer mot klubber for homofile i regi av politiet. HRW hadde ikke hørt om slike rassaer det siste året.

Borgervern-grupper

Flere kilder har vist til at borgervern-grupper (vigilante groups), vanligvis høyreekstreme, har blitt mer aktive det siste året. Dette er grupper som via sosiale medier, for eksempel VKontakte, inviterer homofile menn til å møte dem. Når de møtes, blir personen ofte utsatt for mishandling eller ydmykninger. «Stevnemøtet» filmes og legges ut på internett (se for eksempel Ivanov 2012). Slike kjente borgervern-grupper er blant annet Occupy Gerontophilia og Occupy Paedophilia.⁸ Målet til disse gruppene er, ifølge dem selv, å «reformere» homoseksuelle (HRW, møte oktober 2013; Amnesty, møte oktober 2013; Luhn 2013).

Offentlige arrangementer

Ifølge Amnesty (møte, oktober 2013) skjer mange overfall mot LHBT i forbindelse med offentlige arrangementer for LHBT-rettigheter. I forbindelse med slike samlinger møter det vanligvis opp motstandere, som representanter fra høyreekstreme grupper eller religiøse aktivister. Det oppstår ofte sammenstøt mellom disse og LHBT-aktivister, som oftest initiert av høyreekstreme. Ulike kilder viser til at politiet ofte står passivt og observerer, og ikke sørger for tilstrekkelig sikkerhet. Politiet arresterer både LHBT-aktivister og motstanderne deres (LGBT Network 2012; Amnesty, møte oktober 2013; HRW 2013). LGBT Network er av den oppfatning av at bruk av vold mot LHBT under offentlige arrangementer ikke straffefølges.

Diskriminering i arbeidslivet

Flere kilder viser til at LHBT-personer har erfart problemer på jobb som følge av sin legning (HRW, møte oktober 2013; LGBT Network 2012; ILGA 2013). HRW viste til tre saker som de har dokumentert fra 2013, der LHBT-aktivister har blitt utsatt for press til å si opp jobben. I de aktuelle sakene jobbet personene som lærere eller i andre stillinger som innebærer kontakt med barn. Arbeidsgiverne ga personene valget mellom å slutte med aktivismen, eller å si opp stillingen. I to av sakene sa personene opp jobben, i den tredje saken ble personen sagt opp med den begrunnelse at vedkommende ikke utførte sine arbeidsoppgaver på en tilfredsstillende måte. Ifølge HRW bidrar slike tilfeller til at folk ikke vil være åpne om seksuell legning på jobb. HRW er bekymret for at det finnes mange tilfeller de ikke får høre om, særlig blant personer som ikke er aktivister.

Ifølge spørreundersøkelsen gjort av LGBT Network i perioden november 2011-august 2012 vist til over, svarte 39,7 % (365 personer) at de hadde hatt problemer på jobb som følge av sin seksuelle legning. Mer spesifikt opplyste 27,7 % av disse at de hadde måttet holde tilbake informasjon om seg selv for å kunne bli ansatt, 2,1 % svarte at de hadde blitt oppsagt, 4 % svarte at de ikke fikk ansettelse og 3,1 % svarte at de var blitt tvunget til å si opp jobben.

⁸ Occupy Gerontophil fokuserer på unge homofile (tenåringer), mens Occupy Paedophilia har fokus på voksne homofile (Luhn 2013).

Tillatelser til å holde samlinger og demonstrasjoner

Offentlige LHBT-arrangementer har blitt nektet tillatelse av myndighetene, enten som følge av at formaliteter ikke er på plass, eller under påskudd av at arrangementet kan forårsake uro, av moralske hensyn eller lignende (LGBT Network 2012). Propagandalover blir også brukt som grunn for ikke å gi tillatelser til å holde samlinger/parader. ILGA (International Gay, Lesbian, Bisexual, Trans and Intersex Association) (som sitert i IRB Canada 2013) viser til at lokale myndigheter i St. Petersburg ga tillatelse til å holde pride-parade i juli 2012, men så trakk tilbake tillatelsen noen dager senere under henvisning til den lokale propaganda-loven. Ifølge LGBT Network (som sitert i IRB Canada 2013) har lokale myndigheter i Moskva konsekvent avslått søknad om å holde pride-parader siden 2006.

Politiets reaksjoner ved anmeldelser av overgrep

Ifølge lederen av LGBT Network, Igor Kosjetkov (som sitert i Luhn 2013), blir de fleste tilfeller av vold mot LHBT-personer ikke anmeldt. Ofte er ofre for denne typen overgrep redde for å anmelde saken til politiet, som følge av at det vil komme frem hvilken seksuell legning de har og at de frykter politiets reaksjon (LGBT Network 2012). I tillegg har LHBT-personer generelt liten tillit til politiet. Den russiske befolkningen har også generelt lav tillit til politiet som følge av ineffektivitet og utbredt korrupsjon, men kilder viste til at det trolig er enda større mistillit til politiet blant seksuelle minoriteter enn hos ikke-LHBT (HRW, møte oktober 2013; Amnesty, møte oktober 2013). Transpersoner er enda mer skeptiske til å oppsøke politiet enn homofile. Bakgrunnen for dette er at personopplysningene om kjønn i dokumentene deres ikke passer med kjønnsuttrykket deres, og at de derfor er redde for hva slags reaksjoner dette vil skape hos politiet (HRW, møte oktober 2013).

En rekke kilder mener at politiet ikke på en tilstrekkelig måte etterforsker eller anklager de som står bak overgrep mot LHBT-personer. Kildene mente at politiet gjør mindre i slike saker sammenlignet med anmeldelser fra ikke-LHBT. Politiets arbeid i disse sakene ble sammenlignet med hvordan politiet arbeider med anmeldelser om overgrep innlevert av personer fra etniske minoriteter og i forbindelse med anmeldelser om vold i ekteskapet. En nylig gjennomført studie av organisasjonen LGBT Network (som sitert i Luhn 2013) viste at av 20 saker som hadde blitt meldt til politiet, ble 4 saker etterforsket og én gikk til domstolen. HRW (møte, oktober 2013) opplyste at det er isolerte saker som blir etterforsket, men at det generelle bildet er at politiet ikke prioriterer slike saker.

Saker med anmeldelser om overgrep mot LHBT-personer blir som regel ikke registrert som hat-kriminalitet, men som pøbelaktivitet (hooliganism) (HRW, møte oktober 2013; Amnesty, juni 2013; LGBT Network 2012). Den russiske straffeloven nevner for øvrig ikke hatmotiv eller fordommer mot LHBT-personer som en skjerpene omstendighet i straffesaker. Straffeloven inneholder kategorien *sosial gruppe* som teoretisk kan tolkes til å omfatte seksuelle minoritetsgrupper, men politiet og domstolene definerer ikke LHBT-personer som en sosial gruppe i praksis. LGBT Network hadde per oktober 2012 ikke kjennskap til at personer var blitt dømt for handlinger utført som følge av hat eller fordommer mot LHBT-personer (LGBT Network 2012).

Støtteorganisasjoner

Ifølge LGBT Network (som sitert i IRB Canada), finnes det ingen mottak hvor ofre for overgrep eller trusler om overgrep på grunn av LHBT-tilhørighet kan søke beskyttelse i Russland.

Det finnes LHBT-organisasjoner, men antallet er lavt. Ifølge HRW (møte, oktober 2013) finnes det 13 slike organisasjoner i Russland.⁹ Til sammenligning finnes det 32 slike organisasjoner i Ukraina. De fleste av disse organisasjonene holder til i store byer, spesielt i St. Petersburg, men også i Moskva og Arkhangelsk, med unntak av organisasjonen LGBT Network (hovedkontor i St. Petersburg) som har filialer i 20 ulike føderasjonssubjekter over hele Russland. Organisasjonene driver blant annet psykologisk og juridisk bistand (IRB Canada 2013).

I tillegg finnes nettstedet Djetyj-404 (Barn-404), hvor 404 referer til «error» i forbindelse med html-søk. Stedet drives av Lena Klimova, og er et nettforum der unge med LHBT-bakgrunn kan skrive inn anonymt og dele sine historier med andre i samme situasjon.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty (2013, 3. juli). *Russia: ongoing attack on the rights of LGBTI people*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/028/2013/en/198af3a1-3a38-40fc-9f96-4f58b3d8c9be/eur460282013en.pdf> [lastet ned 11. desember 2013]
- Amnesty (2014, 9. januar). *Behind the smokescreen of Olympic celebrations: key human rights concerns in the Russian Federation*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR46/001/2014/en/b8bbbfb-bbaa-4e95-aa9b-da276ea002f8/eur460012014en.pdf> [lastet ned 16. januar 2014]
- Decker, E. (2013, 21. august). *Russia's gay propaganda law. Russian federal law #135-FZ*. Woodside, California: The School of Russian and Asian Studies. Tilgjengelig fra http://www.sras.org/russia_gay_propaganda_law [lastet ned 18. desember 2013]

⁹ Noen av disse organisasjonene er: LGBT Network, Coming Out (St.Petersburg), Maximum (Murmansk), Rainbow House (Tjumen), Rainbow Association (Moskva), Rakurs (Arkhangelsk) og Side by Side (St. Petersburg).

Respons **Russland: Situasjonen for LHBT-personer**

- Dolgov, A. (2013, 5. desember). LGBT activist fined for breaking «Gay propaganda» law. *Moscow Times*. Tilgjengelig fra <http://www.themoscowtimes.com/news/article/lgbt-activist-fined-for-breaking-gay-propaganda-law/490844.html> [lastet ned 11. desember 2013]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2013, 10. juli). *Russia: investigate attacks on peaceful LGBT demonstrators in St. Petersburg*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2013/07/10/russia-investigate-attacks-peaceful-lgbt-demonstrators-st-petersburg> [lastet ned 20. desember 2013]
- ILGA, dvs. International Gay, Lesbian, Bisexual, Trans and Intersex Association (2013, mai). *Russia. Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe 2013*. Brussel: ILGA. Tilgjengelig via Ecolnet http://www.ecoi.net/file_upload/90_1369137411_ilga-europe-annual-review-2013.pdf [lastet ned 19. desember 2013]
- IRB Canada, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2013, 15. november). *Situation and treatment of sexual minorities; legislation, state protection and support services*. Ottawa: IRB Canada. Tilgjengelig fra <http://www.irb-cisr.gc.ca/Eng/ResRec/RirRdi/Pages/index.aspx?doc=454906&pls=1> [lastet ned 20. desember 2013]
- Ivanov, Ivan (2012, 19. august). *Tesak protiv pedofila 8 «dobbi petukh» [Knivstikker mot 8 pedofile "Iukjent slanguttrykk"]*. Moskva: Occupy Paedophilia. Tilgjengelig fra YouTube på <https://www.youtube.com/watch?v=Wf9e4fb4Bg> [lastet ned 17. januar 2014]
- LGBT Network (2012, 9. oktober). *The universal periodic review*. Moskva: LGBT Network. Tilgjengelig fra http://lgbtnet.ru/sites/default/files/upr_eng.pdf [lastet ned 10.12.2013]
- Luhn, A. (2013, 1. september). Russian anti-gay law prompts rise in homophobic violence. *Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2013/sep/01/russia-rise-homophobic-violence/print> [lastet ned 13.12.2013]
- Merevick, T. (2013, 4. desember). Leasing Russian gay activists fined under country's federal anti-LGBT "propaganda law". *Buzzfeed*. Tilgjengelig fra <http://www.buzzfeed.com/tonymerevick/leading-russian-gay-activists-fined-under-federal-propaganda> [lastet ned 11. desember 2013]
- Nichols, J. (2013, 21. oktober). Russia removes passage of bill that would remove children of LGBT parents. *Huffington Post*. Tilgjengelig fra http://www.huffingtonpost.com/2013/10/21/russia-lgbt-parents-bill_n_4137824.html [lastet ned 17.01.2014]
- Ria Novosti (2013, 4. desember). Russia's highets court deems "gay propaganda" ban constitutional. *Ria Novosti*. Tilgjengelig fra <http://en.ria.ru/russia/20131204/185254821.html> [lastet ned 18. desember 2013]
- SOVA, dvs. Senter for Informasjon og Analyse (2013). *Statistics of racist and neo-nazi violent attacks in Russia in 2004-28.08.2013*. Moskva: SOVA.
Informasjon utdelt på konferanse høsten 2013.
- SOVA (u.å.). *Racism and Xenophobia: Preliminary summary for 2013*. Moskva: SOVA. Tilgjengelig fra <http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/news-releases/2014/01/d28754/> [lastet ned 13. januar 2013]
- [Tillegg til føderal lov nr. 135-FZ]. *On amendments to article 5 of the Federal Law on protection of children from information harmful to their health and development and to certain legislative acts of the Russian Federation with the aim of protecting children from information that promotes negation of traditional family values, i Federal Law no. 135-FZ* (2013, 29. juni). Ottawa: Real Women of Canada. Tilgjengelig fra <http://www.realwomenofcanada.ca/wp-content/uploads/2013/09/Anti-LGBT-Propaganda-to-Minors-Law-Russia.pdf> [lastet ned 18. desember]

Muntlige kilder

- Amnesty. Møte i Moskva, 30. oktober 2013.

Respons **Russland: Situasjonen for LHBT-personer**

- HRW. Møte i Moskva, 29. oktober 2013.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.